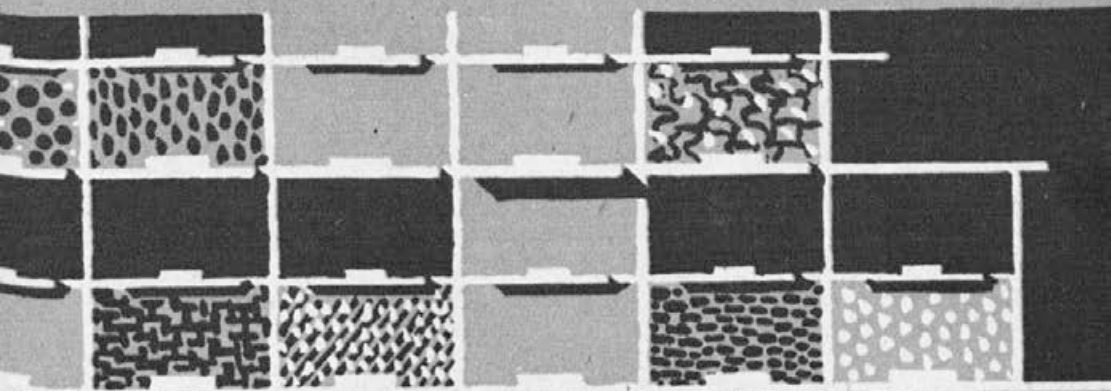

SLOVENSKI ČEBELAR

1961

LXIII – ŠT. 2

SLOVENSKI ČEBELAR

GLASILO ČEBELARSKIH ORGANIZACIJ
SLOVENIJE

St. 2

Ljubljana, 24. februarja 1961

Letnik LXIII

VSEBINA

Edi Senegačnik: Lotimo se spet odbire in vzreje matic!	30
Ivan Rak: Perspektivni razvoj čebelarstva celjskega okraja in čebelarska farma Mirošan	36
Jože Hribar: Vloga in delo čebelarske organizacije v nekdanji in današnji družbi	39
Leopold Zor: Značilnosti žuželk	42

MALI KRUHEK

Še o zdravilni moči matičjega mlečka in cvetnega prahu. Odevanje panjev. O čebelji zalegi kot delikatesi. Pospeševanje čebelarstva. Zakaj ob poznem jesenskem pitanju čebele včasih padajo?	45
---	----

NASA ORGANIZACIJA

Članska izkaznica	47
Iz Ptuja	48
Delo v ljubljanski čebelarski družini	48

PANJSKA KONČNICA KOT UVODNA VINJETA

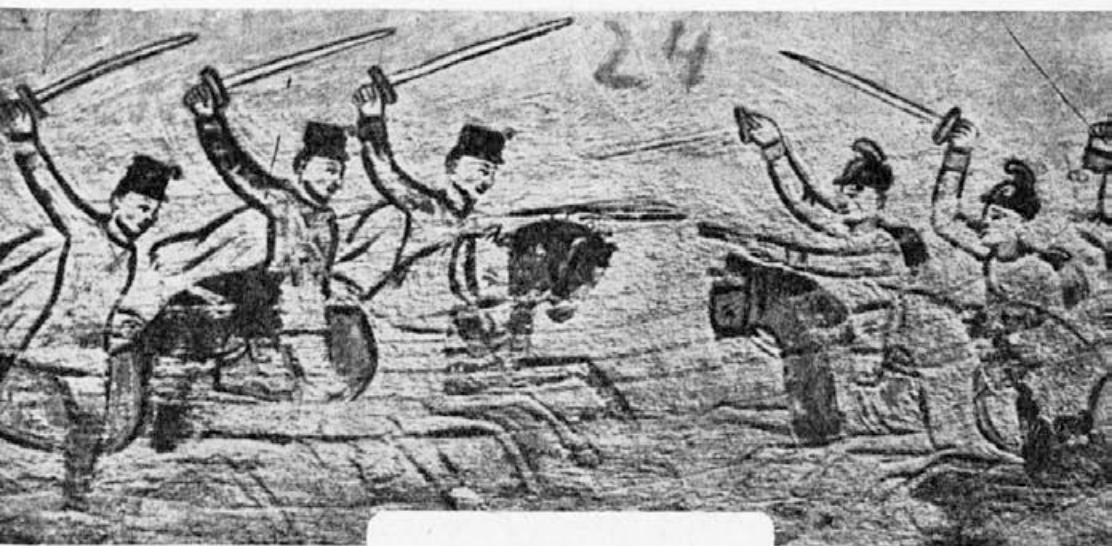
Boj med konjenicama

NA OVITKU

Poročilo opazovalnic za december XVIII. mednarodni čebelarski kongres. Oglasi.

List izhaja vsakega 24. v mesecu. Člani, ki plačajo letno članarino 780 din, ga prejemaajo zastonj. Izdaja ga Zveza čebelarskih društev za Slovenijo v Ljubljani, Miklošičeva cesta 30, tiska Triglavsko tiskarna v Ljubljani, ureja uredniški odbor. Odgovorni urednik: Vlado Rojcek. Letna naročnina za nečlane 900 din, za inozemstvo 1200 din. Posamezna številka na 32 straneh stane 100 din, na 16 straneh 50 din. Odpovedi med letom ne upoštevamo. Kdor plačuje članarino v obrokih, se s prvim obrokom zaveže, da jo bo do konca leta v celoti poravnal. Isto velja za naročnino. Številka čekovnega računa pri Komunalni banki v Ljubljani, Miklošičeva cesta

600-70/3-1077

LOTIMO SE SPET ODBIRE IN VZREJE MATIC

EDI SENEGACNIK

Nobenemu čebelarju ni treba posebej dopovedovati, kaj pomeni dobra matica za čebeljo družino, njen obstoj in uspeh. Zato so najvažnejša opravila v naprednem čebelarstvu usmerjena v to, da imamo vsako leto na voljo dovolj mladih, rodovitnih matic iz najboljših družin. Povsod po svetu so namenili odbiri in vzreji zelo važno mesto: čebelarji imajo lastne plemenilne postaje, kjer vzrejajo matice za svojo uporabo pa tudi za prodajo. Drugi čebelarji pa so se spet posvetili vzreji zaradi trgovine z maticami. V Ameriki imajo velike čebelarske farme, kjer vzrede vzrejevalci vsako leto na tisoče matic in jih nato prodajajo večjim ali manjšim čebelarstvom. Tem se pogosto ne splača vzrejati in zanje je ugodneje, če kupujejo matice od zanesljivih vzrejevalcev. V ameriških čebelarskih listih je nešteto oglasov posameznih trgovcev-vzrejevalcev, ki tekmujejo med seboj pri prodaji dobrega blaga. Tudi v Angliji je tako in v naših sosednih deželah. Švicarji so že prišli do svojega čebeljega rodu, tako imenovane »nigre«, ki izvira dejansko iz Nemčije (dr. Zander). Avstrijci imajo svojo »carnico«, posamezni vzrejevalci (n.pr. Sklenar) pa spet svoje rodove. Povsod skrb za dobre matice! Mi slovenski čebelarji pa pogosto niti ne vemo, da je v vseh teh tujih rodovih, ki jih danes ponujajo po svetu kot dobre ali celo najboljše, kri naše sive kranjske čebele. Zlasti v desetletjih pred prvo svetovno vojno so izvozili naši kranjičarji in trgovci v vse mogoče dele sveta na tisoče matic in rojev. Z njimi so večinoma izboljšali svoje plemo tako, da so ga križali z našo sivko. Posebno so radi križali italijansko čebeljo pasmo z našo. Tako

so delali drugi narodi in delajo še danes. Mi pa smo v zadnjih letih popolnoma pozabili na odbiro in vzrejo dobrih rodov. Nam ni treba prav nič križati različne pasme in iskati pri tem neko novo pleme; doma imamo odličan vzrejni material: našo kranjsko sivko. Tuji čebelarški znanstveniki so jo označili kot najboljšo. Spomnimo se samo na besede Adama Kehreleja, ki je ob neki priliki dejal: »Imate odlično čebelo; bodite ponosni nanjo!« Pa vse kaže, da smo pozabili na te besede. Danes še ni prepozno, da se na vse to spomnimo in da popravimo, kar smo zamudili. Bodoči rodovi čebelarjev nam ne bodo šтели v dobro, če jim bomo zapustili tako žalostno in neurjeno dediščino, še huje pa bo, če bo zgodovina zapisala, da kljub ugodnim razmeram nismo ničesar storili.

Nihče ne more slovenskim čebelarjem očitati, da niso glede odbire in vzreje ničesar storili. Pokojni pionir odbire in vzreje prof. Verbič je posvetil skoro vse svoje sposobnosti in znanje prav vzreji. Imel je okrog sebe nekaj navdušenih mladih ljudi, ki so se pri njem marsičesa naučili. Plemenilna postaja na Kopišču pri Kamniški Bistrici je bila njegovo delo. Vojna je prekinila vsa prizadevanja, ki so obetala najboljše. Takoj po osvoboditvi pa se je delo znova začelo. Okrog urednika Rojca se je zbralo več navdušenih čebelarjev-vzrejevalcev, ki so se z vso vnamo lotili dela. Tedanja Čebelarstva zadruga ni prav nič varčevala, saj je vložila milijone za nabavo potrebnega materiala, za plemenilne postaje in pouk. Navdušeni vzrejevalci smo hoteli takrat vsako nedeljo na teren in učili čebelarje, kako je treba vzrejati. Dobro se še spominjam, kako je odpotoval vsako nedeljo kar cel štab na svoje pionirsko delo. Imeli smo samo kos kruha v žepu — drugega takrat v mestu sploh nisi mogel dobiti — in še ta je bil na karte. Za nas pa je bilo nekaj drugega bolj važno: polni dobre volje in navdušenja smo hoteli s svojim poslanstvom vsak na svojo stran. Nihče ni spraševal za plačilo, vsi smo se zavedali, da je treba začeti, pa naj velja, kar in kolikor hoče. Hoteli smo uspeti za vsako ceno. Sadovi zares temeljitega in organiziranega študija, dela in priprav so se kmalu pokazali. Kakor gobe po dežju so rasle po vsej Sloveniji plemenilne postaje, ki so jih vodili navdušeni in dobro poučeni čebelarji-vzrejevalci. Uspelo nam je, da smo pridobili za vzrejo mnogo čebelarjev. Imeli smo torej velik uspeh, največji pa je bil v tem, da smo pripravili dober kader vzrejevalcev. Vsako leto so vzredili več tisoč matic, kar je bilo za prva leta po osvoboditvi silno važno. V naših čebelnjakih je propadlo med vojno na tisoče čebeljih družin in te hude izgube smo potem v dobi obnove občutno zmanjšali z mladimi maticami, vzrejenimi iz odbranih družin in sprašenimi na plemenilnih postajah. Prepričan sem, ne da bi hotel kakorkoli pretiravati, da naša čebelarstva organizacija ni dosegla še nikoli tako vidnega uspeha ob enotnosti in vztrajnosti ljudi, ki so delali pod najtežjimi pogoji. Kolikor smo bili vsega napredka veseli, tako je marsikoga bolelo srce pozneje, ko so nastali v naši organizaciji spori in je vse delo zaostalo. Kakor so prej plemenilne postaje rasle kar preko noči, tako so sedaj propadale. Kar čez noč jih ni bilo več. Kjer pa so še ostale, so samevale in kazale tako žalostno sliko, da je moralo postati človeku hudo ob misli, kakšna škoda se dela slovenskemu čebelarstvu.

Toda v naših čebelarjih ni nikdar zamrla želja po napredku, zlasti ne po vzreji dobrih živali. Cutili smo, da nam nekaj manjka. Pogosto smo še

govorili o obnovi plemenitnih postaj in vzreji, a je ostalo vselej le pri besedah. Delo na plemenitnih postajah je počivalo vse do danes.

Letos pa smo se spet zganili. Odbor Zveze je namreč sklenil, da je treba z delom takoj začeti in posvetiti glavno skrb v letošnjem letu odbiri in vzreji dobrih matic. Pričujoči članek naj bi vzpodbudil in zbral vse tiste, ki se zanimajo za vzrejo. Potem bo objavljalo naše glasilo sproti primerne članke o tej stvari. Čebelarji bodo lahko sledili in vzrejali sami, pri tem pa jim bo pomagal vzrejni koledar, ki ga bo izdala Zveza. Ta bo organizirala tudi teoretični in praktični tečaj za vzrejevalce. Teoretični tečaj bo zadnji teden v aprilu, praktični pa mesca maja. Upamo, da bomo z vsem tem delom spet poživili zanimanje za vzrejo in pridobili nove vzrejevalce, vsekakor pa vsaj tiste, ki že nekaj let vneta sprašujejo o tečajih, na katerih bi se radi izpopolnili.

Zakaj pravzaprav gre pri odbiri in vzreji?

Odbirati hočemo najboljše družine, ki jih imamo v naših čebelnjakih dovolj. Skrite so in ne vemo zanje. Treba pa jih je poiskati in iz njih vzrejati dalje. Vemo, da danes marsikak čebelar pri razširjanju družin tako dela, da jemlje jajčeca, ličinke, oziroma matičnike ali matice le od dobrih družin. Posamezni čebelarji bi si pri taki odbiri sproti zapisovali celo vrsto lastnosti in uspeh družine, pazili pa bi tudi na čistost pasme in še na drugo, o čemer bomo nadrobno govorili v prihodnji številki. Pri Zvezi ali pri posameznih društvih bi imeli pri tem poseben »vzrejni odbor«, v katerem bi morali biti izkušeni čebelarji-vzrejevalci in strokovnjaki za pasemsko čistost. Ta odbor bi potem pregledal in ocenil najboljše družine posameznih čebelarjev. Če bi prišla kaka družina v poštev za odbiro, bi jo lahko odkupili, lahko pa bi jo čebelar tudi »posodil«. Več takih družin, recimo, da bi jih bilo 24, bi postavili v »opazovalni čebelnjak«. Opravljal bi jih izkušen čebelar ob nasvetih in stalnem nadzorstvu vzrejne komisije. Zapisoval bi si vse potrebno ob najstrožji tajnosti. Take družine bi označili z gesli. Imena lastnikov bi bila do konca opazovanja tajna. Po dveh ali treh letih temeljitega opazovanja bi določili **najboljšo družino**. To bi potem odkupili (če bi je ne že prej), čebelarja pa zanjo **pošteno** nagradili. Tako bi prišli do enega, dveh ali treh zares dobrih rodov, ki bi jim dali primerna imena. Te družine bi predstavljale potem nekake standardne rodove za vse naše področje. Iz njih bi vzrejali dalje na široki bazi in vsak čebelar bi si rad in brez pomislekov kupil nekaj njihovih matic v prepričanju, da bo dobil zares odbrano in garantirano dobro blago. Če bo želel, bo nato sam dalje vzrejal, sicer pa bo lahko stalno kupoval take matice na plemenitnih postajah. Tako bi prišli tudi Slovenci v nekaj letih do svojega standardnega rodu. Ni nam treba iskati čebel v tujini. Prepričani bodimo, da bi bil tudi naš novi standardni rod prav tako sposoben, kot so rodovi, ki so jih vredili drugod. Tako delo bi zahtevalo precej truda in materialnih žrtev. Nedvomno pa je, da bi nam pri tem ne pomagala samo Zveza, ampak tudi društva, družine in posamezni čebelarji.

Nadaljnja vzreja je bolj tehničnega značaja. Odvisna je od znanja, spretnosti in sposobnosti čebelarja. Tega se človek lahko kmalu nauči. Bistvo vzreje je pač v tem, da dobimo od zaželjene dobre družine poljubno število

matic, ne da bi družina zaradi tega trpela. In to danes znamo. Preprosti slovenski čebelarji so se naučili tako dobro vzrejati, da so mnogi celo prekosili svoje učitelje! Zato smo mnenja, da nam bo dala nova akcija za odbiro in vzrejo celo vrsto sposobnih vzrejevalcev.

Naša prva faza v letošnjem in prihodnjem letu naj bi bila vzreja dobrih matic iz najboljših družin, ki smo jih že leta in leta opazovali. Potem bi po dveh letih, torej leta 1965, začeli zbirati najboljše odbrane družine v »opazovalnih čebelnjakih«.

Uverjen sem, da bomo našli v vrstah naših naprednih čebelarjev dovolj ljudi, ki bodo z navdušenjem pozdravili nove vzpodbude, saj je vzreja matic najvažnejše opravilo v čebelarstvu in je ves naš uspeh v prvi vrsti odvisen od njih. Zdaj je res že skoro dvanajsta ura, da se Slovenci na tem področju spet znajdemo ter pokažemo čebelarstvu svetu, da smo še vedno napredni, izkušeni čebelarji in da prav nič ne zaostajamo za svojimi predniki.

PERSPEKTIVNI RAZVOJ ČEBELARSTVA CELJSKEGA OKRAJA IN ČEBELARSKA FARMA MIROSAN

IVAN RAK

Med zagovorniki ameriškega panja (in sploh ameriškega načina čebelarjenja) in tistimi slovenskimi čebelarji, ki menijo, da ta način za naše pašne razmere ni primeren, se je v zadnjih letih razvila živahna polemika. Razprave o bodoči obliki panja in načinu čebelarjenja so zavzele že tako stopnjo, da presegajo okvir strokovnosti. Clanki z ene in druge strani gredo v skrajnost, ki je značilna v našem kmetijstvu ter nam ni in nam ne bo v korist. Avtorji člankov v »Kmečkem glasu«, »Delu«, »Slov. čebelarju« in drugih listih zagovarjajo vsak svoje stališče izredno togo, ne da bi vsaj malo upoštevali prednosti, ki bi jih morda vendarle lahko imelo nasprotno mnenje.

Tokrat ne bi pisal o tem, kdo ima po mojem mnenju prav in kakšne so prednosti tega ali onega načina čebelarjenja. Načel bi rad povsem drugo vprašanje. Mnogo zgoraj naštetih polemičnih člankov se namreč mimogrede »zaletava« v Čebelarsko farmo Mirošan in sploh v čebelarstvo našega okraja. Seveda so si tudi tu mnenja povsem nasprotna, plod tega pa je, da so odločujoči faktorji v zadnjem času že postavili vprašanje, ali je večji družbeni čebelarski obrat v našem okraju potreben in, če je, ali so razmere primerne, da bo zagotovljen obstoj takega obrata.

Pa si oglejmo stvar поблиže!

Mnogi čebelarji in sadjarji svetovnega slovesa, ki so vse svoje življenje posvetili le znanstvenim raziskovanjem, v zadnjih letih pa znanstveni zavodi v državah, kjer ima čebelarstvo tisto veljavo, ki mu gre (ZDA, ZSSR, Nem-

čija itd.), so nesporno dokazali, da je indirektna korist čebel (opraševanje rastlin) mnogo večja kakor direktna (dohodek medu in voska). Podatki za različne dežele so seveda različni. V ZSSR jo ocenjujejo kot 5 do 7 krat večjo, v drugih državah še više. Ker je Slovenija sadjarska dežela (kjer so čebele pač najbolj potrebne) in ker ni niti srednjih, kaj šele dobrih pašnih razmer, ocenjujejo naši strokovnjaki, da nam čebelarstvo z indirektno vrednostjo donša 10-krat večjo korist kot z direktno.

Pa četudi nismo taki optimisti in računamo z nižjimi pokazatelji, moramo izreči navidez nemogočo, a povsem utemeljeno trditev: »So leta, ko nam v našem okraju ustvari čebelarstvo večji narodni dohodek kot n. pr. vinogradništvo ali celo sadjarstvo«.

Naš okraj ima kakih 218.000 ha rodovitnih površin. Če naj bi ocenjevali število družin, ki bi jih v okraju potrebovali, n. pr. po švicarskem vzorcu, bi morali pri nas imeti 21.000 panjev, ali po čehoslovaških zahtevah 11.000 itd. Ker predstavljata ti dve državi nekako povprečje glede na obširnost paše in rastlinstva, ki mu je potrebna oprашitev, in so sploh razmere tamkaj precej podobne našim, bi že lahko zaključili, da je v našem okraju, kjer nimamo niti 8.000 panjev, to stanje odločno prenizko in je treba začeti misliti, kako bi se dalo zvišati.

Vendar se ne bomo omejili le na površno oceno; pogledjmo stvari globlje.

Da rastline obrodijo, je nujno, da se oprășijo. Glede na način oplodnje delimo rastline v žužkocvetke (teh je nad 85 %) in vetrocvetke (do 25 %). Če se opremo na znanstveno dognanje, da oprăși 80 % žužkocvetnih rastlin čebela (ostalih 20 % pa druge žuželke), nam postane takoj jasno, kako potrebno je zadostno število čebeljih družin na določenem področju, ako hočemo doseči zadovoljliv donos.

Za naše razmere nam je čebela najbolj potrebna v sadjarstvu. Če računamo, da zahtevajo v Nemčiji, ZDA, Švici, Nizozemski in drugod za oprășitev 1 ha sadovnjaka 2 do 5 družin (pač v razmerju z velikostjo panja in sadno sorto), vidimo, da 8.000 družin ne zadostuje niti za sedanje stanje sadnega drevja, če pa računamo, da bomo v naslednjem petletnem obdobju obnovili v družbenem sektorju kakih 500 ha plantažnih sadovnjakov, je stanje še bolj kritično. Ker je v plantažnih nasadih manj sadnih sort in ker se večina jablan, hrušk in češenj ne more oprășiti s pelodom iste sorte, se ta kriza še bolj stopnjuje.

Vzemimo, da so pri nas potrebne, kot to ocenjuje pionir slovenskega sadjarstva prof. Priol, pri sedanjem razmerju sadnih plemen (jablan in hrušk 84 %, češpelj, sliv 11 %, breskev, marelic 2 % češenj in višenj 3 %) 2—3 močne družine, za 100 rodnihi dreves. V resnici je seveda za oprășitev posameznih sadnih plemen potrebno različno število čebel; češnja jih n. pr. glede na večje število cvetov, glede na neugodnejše vreme med cvetenjem in slabšo razvitost družin v tem času rabi mnogo več. V tem primeru bi za oprășevanje sadnega drevja bilo potrebno v našem okraju 19.000 močnih družin.

Ni pa čebela potrebna samo sadjarstvu. Tudi pridelki mnogih drugih kultur so odvisni od tega, koliko je v njih bližini čebel. To velja predvsem za sončnico, ajdo, črno deteljo (seme), grašico, jagodičevje itd. Poskusi iz

zadnjih let v Rusiji kažejo, da je mogoče tudi pridelek vinske trte, ki je sicer vetrocvetka, z umetnim privabljanjem čebel med cvetenjem zelo povečati.

Iz vsega, kar smo povedali, sledi, da imamo v okraju mnogo premalo čebeljih družin. Tudi njih razvrstitev ne ustreza. V občini Laško pride na eno čebeljo družino 43, v občini Šoštanj pa samo 20 hektarov rodovitnih površin. Res, da površina ni vse in da je važnejša kultura na njej. Zato pa bi bilo treba sestaviti pašni kataster. Ne mislim tu na kake velike investicije in komplicirano delo. Ob pomoči čebelarjev bi se dalo to urediti morda s kakim procentom sredstev, ki jih vlagamo v razne drage načrte za kmetijske objekte. Da je razporeditev družin s stališča naprednega sadjarjenja nepravilna, vidimo že iz tega, ker bi morala v občini Laško 1 čebelja družina oprasiti kakih 250 dreves. Menda je le v občini Mozirje dovolj čebel, kajti tam pride na 1 družino 37 rodovitnih drevesc (če je pa razporeditev znotraj občine pravilna, in zadovoljiva, je seveda vprašanje zase). Ker sposoben čebelarški kader naglo gineva, pri mladini pa ni najti pravega veselja do čebelarstva (beri: kmetijstva sploh!), tudi strokovno opravljanje čebel ni tako, kot bi moralo biti. Razvoj čebeljih družin je prepozen, zaradi česar trpi škodo tudi sadjarstvo, ki rabi močne družine vse od marca do srede maja. Stanje našega čebelarstva bi torej lahko označili z besedo »katastrofalno«.

Potrebno je, da odločujoči činitelji pravilno ocenjujejo pomen čebelarstva za naše gospodarstvo. Res je, da n. pr. predpisi o obdavčitvi čebelarških dohodkov niso ostri, toda čemu sploh razprave o takih stvareh, ko drugod po svetu z velikimi nagradami vabijo sadjarji čebelarje v svoje sadovnjake. Problem zase je prehrana čebel v slabih letinah z nezatrošarinjenim čistim sladkorjem. Prav nikakega dela ne bi imel, če bi hotel naštetih države, kjer tega ne dajejo. Za cene medu velja isto, kar velja za cene vseh kmetijskih artiklov: niso v pravem razmerju z ostalimi cenami. Pri nas je razmerje cene sladkorja in medu približno 1 : 2, v Švici 1 : 8, na Danskem 1 : 9. Tu je vsak komentar odveč.

Kot sem že omenil, je naš načrt za obnovo sadovnjakov v bodočem petletju dokaj obširen. Ko hkrati prehajamo na specializacijo naših družbenih kmetijskih obratov, bi bilo seveda nesmiselno, če bi moral tisti, ki bi uredil sadno plantažo, skrbeti tudi za to, da bo ob cvetenju tam dovolj čebel. To naj bi bila naloga bodočega čebelarskega obrata, ki bo razporedil družine po trenutnih potrebah. Če nam bo uspelo še povečati posevke oljne repice na 600 hektarov (zaradi surovin za novoosnovano mešalnico močnih krmil v Vrbju, morda tudi v Šentjurju), bi bila potreba po razširitvi čebelarstva še nujnejša.

Ob širšem gledanju na razvoj kmetijstva je torej večji družbeni čebelarški obrat v našem okraju ne le potreben, temveč gospodarsko nujen. Ali pa je čebelarstvo toliko rentabilno, da se bo ta obrat vzdrževal z lastnimi dohodki, je kajpada popolnoma drugo vprašanje.

Pa še drugič morda kaj o perspektivah in rentabilnosti tega obrata ter o srečni ali nesrečni roki tistih, ki jim je bila poverjena bodoča usoda družbenega čebelarstva v Sloveniji.

VLOGA IN DELO ČEBELARSKE ORGANIZACIJE V NEKDANJI IN DANAŠNJI DRUŽBI

JOZE HRIBAR*

Posebnost naše ljudske umetnosti so slike na panjskih končnicah. Tu ne gre zgolj za domiselno oživljanje arhaičnega sveta, ki mu dajejo slikarji (n. pr. Riko Debenjak) sodobni likovni izraz, temveč za zavestno oživljanje naše duhovne preteklosti. Za slikarja, ki oblikuje z modernimi grafičnimi sredstvi panjske motive, so te slike zgovorne priče o prvinskem likovnem ustvarjanju našega preprostega ljudstva, ki je tako ohranilo podobo svojega časa, miselnosti in čustvovanja; podobne priče najdemo tudi v ljudskem pesništvu, v tradicionalnem obredju (n. pr. kurentovanje, štehanje itd.), v ljudskem izročilu, ki so ga oteli pozabi mnogi zbiralci naše kulturne preteklosti (Janez Trdina: Bajke in pripovedke o Gorjancih; Mördendorfer: Koroške narodne pripovedke itd.). Skratka: tu se zrcali tista sila upodobitvenih zmožnosti, izpovedovanja in čustvovanja, ki jo štejemo med primarne elemente človeške duhovne dejavnosti.

Poleg tega kulturno-zgodovinskega značaja pa imajo slikarski motivi na starih panjskih končnicah tudi svojo neposredno, če hočete zgodovinsko-materialno vlogo. Razen čarovnic, šaljivih zgodb iz živalskega sveta itd., ki alegorično ponazarjajo ljudsko mišljenje, najdemo na njih še motive iz vsakdanjega življenja naših prednikov. To so podobe, ki kažejo našega človeka sredi najrazličnejših opravkov: pri obdelovanju zemlje, spravljanju pridelkov, sredi življenjskih tegob in radosti. Podobe imajo navadno vzgojno-moralno jedro, pač v duhu in miselnosti časa, v katerem so nastale. — In v tej pisani panorami mi uhaja spomin na tolikokrat upodobljeni motiv dobrodušnega, samozavestnega kmečkega očaka, ki je na sliki bahaško razpel svoj suknjič, da je videti na žametastem telovniku dukatno verižico, očaka, ki mu počivajo težaške roke na irhastih hlačah, ki z užitkom puha dim iz lepo zrezljane pipe in samozadovoljno opazuje svoje panje. Nad vsem je razlito sonce, mir, patriarhalna domačnost. Taka podoba čebelarja se je v naši zavesti razrasla skoraj v simbolno predstavo.

I

Ce pustimo ob strani slikarski pomen panjskih končnic in stopimo na trdna tla ekonomsko-politične preteklosti, potem je ta dobrodušni očanec v resnici le idealizirana podoba tistega časa in tistih ekonomsko-političnih razmer v Slovenskem, ki jih označujemo z dobo prosvetljenstva in narodnega prebujanja. To je čas jožefinskih reform, Vodnikovega »Zadovoljnega Kranjca«, preporoditeljskih teženj in utrjevanja narodne zavesti, čas Bleiweisovih Novic in splošnega prizadevanja za gospodarski napredek in omiko našega kmeta v minulem stoletju. V širšem smislu je to čas menjave ekonomsko-političnih sil v zaostalem podeželskem okolju;

* Pisec je prejel za članek leta 1960 drugo Janševo nagrado.

majavi okopi fevdalnega reda so se začeli rušiti pod sunki novega časa. Mladostne sile porajajočega se meščanstva so začele osvajati politične in ekonomske pozicije. Francoska buržoazna revolucija je vzdramila zapeč-karsko Evropo, ki je dremuckala po tridesetletni vojni ob tleči žerjavici pritajenega nezadovoljstva. Nova tehnična odkritja so stopila v službo uveljavljajočega se meščanstva. Začela se je dolgotrajna in neizprosna ekonomska bitka vihravega in podjetnega meščanskega reda z rahiličnimi ostanki fevdalizma.

Tudi na Slovensko se je prenesel ta boj. V mestih je slovensko meščanstvo vedno vidneje zavzemalo gospodarske pozicije, na podeželju pa je prišlo do očitne diferenciacije med revnejšimi in bogatejšimi sloji. Čeprav je bilo šele leta 1848 formalno odpravljen tlačenstvo, se je vendar že petdeset let poprej začelo pomikati kolo razvoja k temu cilju. Trdnješi in samostojnejši kmetje so vzporedno z utrjevanjem svoje gospodarske neodvisnosti težili vedno bolj tudi k uvajanju novih oblik dela, k sodobnejšemu, smotrnejšemu obdelovanju zemlje, ki naj bi jim prineslo večje koristi, večje blagostanje in ekonomsko neodvisnost.

II

Naj že postavlja zgodovinar pri kronološkem ocenjevanju preteklosti to ali ono letnico za začetek slovenskega čebelarstva, nikakor ne bo mogel ovreči trditve, da je dobilo čebelarstvo na Slovenskem svoje trdnješe ekonomske in organizacijske temelje šele v drugi polovici prejšnjega stoletja. Šele tedaj je postalo čebelarstvo gospodarsko pomembnejše v ozkih razmerah našega maloproizvajalnega procesa. Kar je bilo prej, sodi k stihijskim oblikam »priložnostno-domačijskega čebelarjenja«.

Sirjenje in napredek čebelarstva sta bila odvisna pri nas predvsem od tistih, ki so neposredno vplivali na izobrazbo in prosveto konservativnega kmeta: od učiteljstva in delno narodnostno zavedne duhovščine. Ta dva stanova sta se po svojih močeh trudila za splošni napredek in omiko naših kmečkih množic; in v ta splošni okvir moramo vključiti popularizacijo čebelarstva in organizacijsko formiranje čebelarских družin.

Toda ker ima sleherna družbena dejavnost svoje ekonomsko-politične korenine, zato je bilo tudi to prizadevanje učiteljstva in duhovščine vzročno povezano s politično usmerjenostjo časa. Narodnostno-vzpodbudna prizadevanja za napredek našega podeželja — ki so imela v slovenskih prosvetljencih svoje odlične zastopnike — so v Metternichovem političnem somraku prevzeli konservativni elementi slovenskega izobraženstva. Bleiweis in drugi, ki so pod geslom »Vse za vero, dom, cesarja« oživljali anemično idejo avstro-slavizma, so po letu 1848 stopili tudi na čelo slovenskih političnih konservativcev. Pod njihovim vplivom se je usmerjala gospodarska dejavnost našega podeželja, s tem pa tudi naše čebelarstvo v svojih ekonomskih in organizacijskih oblikah.

In tako je tista podoba dobrodušnega, v svojo posest zagledanega čebelarja, v resnici le slika naše preteklosti, slika ekonomskega utrjevanja našega kmeta-maloproizvajalca. Ta slika je seveda načičkana z okraski pro-

svetljenske idilike, za to simboliko pa se skrivajo trhle gospodarske in politične razmere prejšnjega stoletja. Tudi kasnejši domoljubi in malce solzavonaivni gartenlaubovski opisi samostojnega, dobrodušnega, treznega in varčnega kmeta, ki utrjuje s čebeljimi panji blagostanje svoje družine — najdemo jih v vseh številkah starega »Čebelarja« — niso nič drugega kot podoba tistega časa.

Od takrat se je menjalo mnogo pratik in s pratikami tudi gospodarsko-politični odnosi na Slovenskem. Čas se je spremenil. Civilizacija in napredek sta nas postavila v drugo okolje, pred druge naloge. Slike na panjskih končnicah, Gasparijeve in Birollejeve podobe so folklorne priče časa, ki je minil. Pri ocenjevanju naše družbene preteklosti jih lahko uporabimo za nazornejšo osvetlitev tedanjih razmer. — V tem smislu sem jih tudi jaz uporabil.

III

Minil je čas, ko so vrednotili čebelarstvo kot osebno-pridobitniško obliko primitivne gospodarske dejavnosti. Nova dognanja o čebelah, naravoslovna odkritja, tehnične izpopolnitve panjev, boljši način čebelarjenja, agrikulturni napredek, modernizirani proizvodjalni procesi in spremenjena struktura celotnega narodnega gospodarstva — vse to je pripomoglo k temu, da vrednotimo danes vlogo čebelarstva drugače kot nekoč. Skratka: nov čas je tudi jasneje in določneje orisal vlogo čebelarstva v okviru celotnega gospodarstva in še posebej v okviru sodobne agrikulture.

V samem čebelarstvu je prišlo do osnovne — za čebelarje bistvene — spremembe: neposredna čebelarska proizvodnja (med, vosek) se je v strukturi sodobnega gospodarstva umaknila na drugo mesto kot dopolnilna proizvodnja, v ospredje pa je stopila vloga čebel pri opraševanju sadnega drevja in rastlin. Številna teoretična raziskovanja in praktična dognanja so dokazala velikanski pomen čebelarstva za dvig kmetijske proizvodnje. Za ilustracijo naj navedem podatke ing. J. Riharja iz knjige »Praktično čebelarjenje«: Leta 1950 sta bila v Sloveniji nabrani med in vosek vredna 236 milijonov dinarjev. Posredna proizvodnja, ki smo jo dosegli s čebelami pri križnem opraševanju sadnega drevja in jagodičevja, vrtnin, črne detelje in lucerne, sončnic, ajde in drugih rastlin pa je bila v Sloveniji nad dve milijardi. Kot vidimo ne gre tukaj le za teoretično spoznavno resnico, temveč za praktične posledice. Toda, ali je dovolj poudarjen pomen čebeljega opraševanja v našem kmetijstvu in sadjarstvu? Se tega zavedajo naši kmetijski proizvodjalci? In kakšne praktične zaključke so potegnili iz tega spoznanja sami čebelarji, sama čebelarska društva?

Niti na eno izmed postavljenih vprašanj ne moremo odgovoriti pozitivno. Pomen čebelarstva ni dovolj poudarjen kot soodločujoči faktor za povečanje naše kmetijsko-sadjarške proizvodnje in kmetijskim proizvajalcem — če izvzamemo redke strokovnjake — tudi ni dovolj znana vloga čebelarstva pri križnem opraševanju. Pa tudi čebelarji sami in mnoga čebelarska društva ne vrednotijo svoje dejavnosti v tem smislu.

(Dalje prihodnjič)

ZNAČILNOSTI ŽUŽELK

LEOPOLD ZOR

Naravoslovci so do zdaj opisali in uvrstili v sistem okrog milijon različnih živalskih vrst, med katerimi je tri četrtine — nad 600.000 — žuželk; prav gotovo pa jih je še mnogo več, saj so nekatere pokrajine malo ali pa sploh nič favnistično raziskane. Žuželke so osvojile pretežni del kopnega prav tja do polarnih pokrajin, deloma so zašle celo v sladko vodo in podzemeljske jame, medtem ko je največji življenjski prostor morje — z redkimi izjemami brez njih. V življenju in delovanju človeka imajo precejšnjo vlogo. Pomislimo samo na škodljivce kulturnih in drugih rastlin, na termite in na tiste žuželke, ki sesajo kri ter s tem prenašajo povzročitelje nevarnih bolezni (malarija, spalna bolezen, pegavica itd.). Spet druge pa so človekove prijateljice, ker mu na ta ali drugi način koristijo. Med temi je na prvem mestu čebela kot proizvajalka medu in voska in oprasha valka cvetov, za njo pa svilni prelec, ki so ga na Kitajskem gojili že pred 4500 leti zaradi njegovih kokonov, iz katerih dobivajo dragoceno svilo. Brez žuželk oprasha valk ne bi bilo jabolk, grozdja ali detelje, pa tudi bombaža, pomaranč in vrtno zelenjave bi bilo mnogo manj. Izredno koristne so vrste, ki se razvijajo v škodljivcih in jih s tem uničujejo, n.pr. najezdniki in muhe goseničarke; nadalje pikapolonice, krešiči, mravlje in druge roparske žuželke, ki naravnost napadajo in pokončujejo škodljivce (biološki način zatiranja!). Naj omenim še to, da se z žuželkami hranijo številne vrste rib, dvoživk, ptic in sesalcev in da so mnoge ptice pevke skoraj popolnoma odvisne od te hrane.

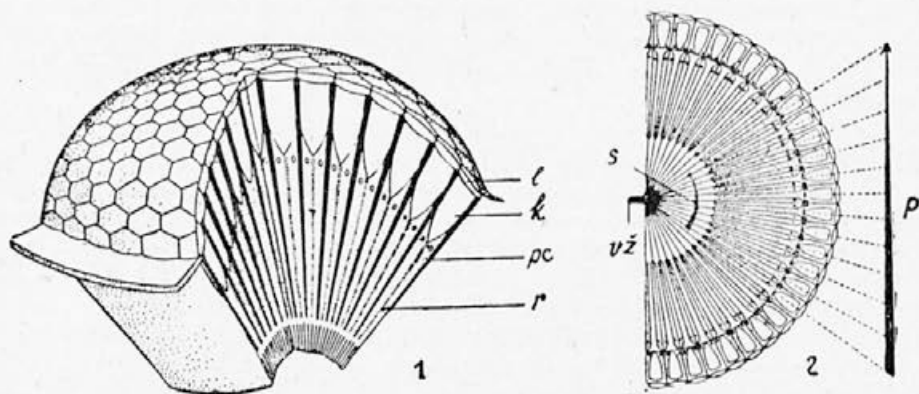
Žuželke niso nobena »nižja bitja«. Njihovi organi imajo v bistvu isto nalogo, kot pri vretenčarjih, opravljajo jo pa na samosvoj način. Pri žuželkah je pravzaprav vse to precej drugače kot pri vretenčarjih. O tem nekaj besed.

Vretenčarji imajo koščeno ogrodje (skelet) znotraj telesa in na zunanji strani pritrjene mišice; pri žuželkah izloča koža trdo pokožnico (hitinjačo) kot zunanji oklep, mišice pa so pritrjene nanjo znotraj. Pri obeh so trdni skeletni deli zvezani s sklepi in jih gibljejo mišice. Hitinjača je iz organske snovi, hitina, ki ima posebne lastnosti: je trd in lahek, kar je v prid živalim pri letanju. Iz te snovi so narejene tudi godalne naprave kobilic, murnov in drugih muzikantov, bodalo in sesalo komarjev, dlakavi kožušček čmrljev in mikroskopsko nežne luskice na krilih metuljev, ki se pri nekaterih, posebno tropskih vrstah, prelivajo kot opal v najrazličnejših barvah. Ta hitinjača ima le eno pomanjkljivost: ovira rast in zato se morajo žuželke, dokler rastejo (kot ličinke) večkrat leviti, t. j. odvreči morajo stari neraztegljivi oklep. Medtem telo nekoliko zraste, ko pa nova hitinjača otrdi, rast zopet preneha do naslednje levitve.

Ogromna večina žuželk diha s trahejami, t. j. s posebnimi cevkami, ki so v telesu močno razvejane in segajo s tankimi konci prav do vseh telesnih tkiv oziroma celic. Zrak prihaja v te cevke skozi luknjice — stigme, ki so parno razvrščene na prsih in zadkovih segmentih. Pri dihanju porabijo žuželke veliko kisika in v tem daleč prekašajo vse ostale večje živali.

Medtem ko porabi človek pri 20° C na uro za vsak kilogram telesne teže 235 cm³ kisika, ga porabi čebela pri isti temperaturi spomladi na kilogram 29.774 cm³, torej 128 krat več kot človek.

Krvni sistem je pri žuželkah kot pri drugih členonožcih odprt, t. j. kri se po telesu ne pretaka po žilah kot pri vretenčarjih, ampak izpolnjuje vso telesno votlino. Za cirkulacijo krvi skrbi tako imenovana hrbtna cev, ki leži vzdolž hrbta tik pod kožo (aorta in srce). Medtem ko je kri pri vretenčarjih transportno sredstvo za kisik in hranilne snovi, kakor tudi za razkrojke presnove, so pri žuželkah nalogo prenašanja kisika do celic prevzele traheje. Kri ima potemtakem le to nalogo, da sprejema hranilne snovi iz črevesja, jih raznaša po telesu in oddaja celicam, hkrati pa zbira nerabne snovi presnove in jih dovaja do izločal (Malpighijeve cevke).

Leva slika (1) prikazuje zgradbo mrežastega očesa žuželke (na desni strani je oko izrezano, da so videti očesca, iz katerih je sestavljeno): l lečica, (prozorna pokožnica), k kristalni stožec, pc pigmentne celice, r rabdoma. Desna slika (2) ponazoruje, kako nastaja slika v mrežastem očesu: p predmet, s slika predmeta, vž vidni živec.

Kot visoko razvite in zelo gibljive živali so žuželke opremljene z mnogimi čutili, ki jih neprestano obveščajo o stanju in spremembah njihovega okolja. Najčudovitejše med njimi je mrežasto ali fasetno oko (slika!) na vsaki strani glave, ki v marsičem prekaša človeško oko. Fasetno oko je poloblasto in sestavljeno, če je dobro razvito, iz več tisoč mikroskopsko majhnih očesc (omatidov), ki se čudovito lepo združujejo v celoto in so tako razporejena, da gleda vsako v nekoliko drugačno smer. Oko čebele ima okrog 5000 omatidov, oko nekaterih metuljev do 25.000, medtem ko jih imajo delavke mnogih v temi oziroma mraku živečih mravelj le 50. Na vzdolžnem preseku očesca, ki ima zelo zamotano zgradbo, ločimo v glavnem tele dele: prozorno hitinasto pokožnico (»roženico«), kristalni stožec, pod njim sedem do osem vidnih čutnic, katerih notranji deli sestavljajo za svetlobo občutljivo rabdomo, in ob straneh črne pigmentne celice za optično izolacijo. Rabdome so povezane v mrežnico (retino), ki jo lahko primerjamo z mrežnico v našem očesu.

Ko so naravoslovci spoznali zgradbo takega očesa, so hoteli seveda tudi vedeti, kako žuželke vidijo. Sprva so nekateri domnevali, da nastane v

očesu slika celega predmeta, ki ga žuželka gleda; to pa se je izkazalo kot nemogoče. Vsako očesce zajame le tisti delček predmeta, ki leži v njegovi vidni osi, vse tako nastale točkaste slike (glej sliko!) pa se zlože na mrežnici kot kamenčki v mozaiku v celotno neobrnjeno sliko (mozaična slika). Na taki sliki je tem več podrobnosti z vidnega polja, čim več klinastih očesc ima mrežasto oko, vendar ni nikdar tako ostra, kot je slika v našem lečnem očesu.

Žuželke so slepe za rdečo barvo, zato pa vidijo kratkovalovno ultravijoličasto svetlobo, ki je naše oko ne zazna. Čebele zaznajo še svetlobo z valovno dolžino 300 milimikronov (1 milimikron je milijoninka milimetra). Oko žuželk ima začudo celo aparaturo za analizo nihanja smeri polarizirane svetlobe, da se tudi v polarizirani modri nebesni svetlobi orientirajo po Soncu. To sposobnost je odkril znameniti Münchenski biolog K. Frisch pri čebelah (1948—1955), ko je raziskoval način njihovega medsebojnega sporazumevanja in orientacije. Pozneje so to posebnost odkrili tudi pri drugih členonožcih.

Še v nečem žuželče oko prekaša naše. Znano je na primer, da pri zelo hitrem prižiganju in ugašanju luči (svetilke) ne opazimo temnih presledkov med posameznimi bliski, ampak vidimo migljajočo oziroma utripajočo trajno svetlobo; prav tako vidimo pri naglem vrtenju goreče bakle žareči krog, itd. Naše oko zazna ločeno največ kakih 20 sprememb v sekundi. Preko te meje se posameznosti »stope« v celoto, kar uporabljamo v kinu, ko se v projekcijskem aparatu izmenja vsako sekundo 23—25 sličic filmskega traku; zaradi tega vidimo na platnu neprekinjeno dogajanje oziroma gibanje. Pri muhah in čebelah pa so ugotovili, da zaznajo ločeno v enakem času približno desetkrat več, t. j. okrog 200 zaporednih znakov. Če bi na primer čebelam predvajali film, bi ne videle dogajanja na platnu tako kot mi, ampak vsako sličico posebej, ker je njihova sposobnost zaznavanja desetkrat večja. Da bi čebele imele vtis neprekinjenega dogajanja in da jim ne bi »migljalo«, bi se moralo zvrstiti pred njimi 200 sličic na sekundo; filmski trak bi se moral potemtakem vrteti desetkrat hitreje. Prav tako oko pa je posebno sposobno za gledanje gibanj, za dožemanje hitro se menjajočih prizorov, ko sami po sebi nepremični predmeti med letenjem žuželke neprestano brze mimo njenih oči.

Življenjska doba žuželk je znatno krajša kot pri vretenčarjih. Skupno z razvojno dobo ličinke žive navadno le nekaj tednov in redko več kot eno leto. Ličinka hrošča strigoša (*Cerambyx cerdo*) živi v hrastih tri do štiri leta, ličinka rogača pa v trhljih hrastovih deblih več let. Troti žive nekaj mesecev, čebele delavke poleti štiri do šest tednov, medtem ko prežive jeseni rojene zimo. Matica dočaka »častitljivo« starost pet do sedem let in nič manjšo termitska »kraljica«. Mravljinčje matice (samiče) žive celo 10 do 15 let.

Precejšnje razlike so v velikosti žuželk. Najmanjša žuželka je četrt milimetra velik najezdnik *Alaptus minimus*, orjak med njimi pa v tropski Ameriki živeči hrošč herkul (*Dynastes hercules*), ki meri 17 cm, medtem ko so nekateri tropski paličnjaki dolgi okrog 25 cm.

(Konec prihodnjič)

Še o zdravilni moči matičjega mlečka in cvetnega prahu. Po naključju sem dobil v roke izrezek iz avstrijske revije »Die neue illustrierte Wochenschau« z dne 28. 2. 1960, ki izhaja na Dunaju. Dr. M. Putnik piše v članku o vrednosti novega naravnega zdravilnega sredstva v Avstriji.

Matičji mleček in cvetni prah sta glavni sestavini avstrijskega dietičnega preparata, ki mu je dala nedavno tega ob preizkušnji beograjska univerzitetna klinika za notranje bolezni zelo dobro oceno.

Pohvalno poročilo omenja, da so v Beogradu na kliniki preizkušali ta novi preparat na 24 pacientih in ugotavljali njegovo delovanje. Med bolniki so bili taki, ki so boleli za angino pectoris, za golšavostjo, za zlatenico ali njenimi posledicami, zaradi premočnega delovanja ščitne žleze ali visokega krvnega pritiska, ter bolniki s starostnimi pojavi in težavami v klimakteriju, kakor tudi mladostniki, ki so telesno zaostali.

Bolniki so prejeli dnevno eno do dve žlički naravnega in čistega medu, v katerem je bilo raztopljeno zdravilno sredstvo, ki so ga avstrijski znanstveniki pridobili na poseben in do sedaj še neznan način iz mlečka in cvetnega prahu.

Splošen vtis, ki ga napravlja poročilo z beograjske klinike, je zelo dober. Relativno v kratkem času se je pokazalo pri vseh bolnikih dalekosežno telesno in duševno zboljšanje. Pri vseh sta se dvignila tek in telesna teža. Tisti, ki so boleli na srečo, niso več dobivali srčnih napadov. Pri onih, ki so imeli visok krvni pritisk, je prenehala omotičnost, popustil je glavobol in pritisk je padel za 50 in več mm. Rumena barva pri zlateničnih bolnikih je kmalu izgnila. Golšavi bolniki ali ljudje v klimakteriju so se počutili zelo olajšane. Predvsem ni bilo več nerazpoloženja in slabe volje. Pacienti so sedaj vedri in srečni ter imajo zopet veselje do življenja in dela.

Novi preparat ima naravno zdravilno moč, ki se po potrebi lahko stopnjuje. Tudi je potrjeno dejstvo, da je preparat

pozitivno vplival na menjavo in obnovo staničja v telesu.

Clankar omenja, da je vseeno, kam bodo pripeljale nadaljnje preiskave, kajti že zdaj je gotovo, da je zdravilna moč preparata odlična in da lahko služi ta preparat kot zdravilo ali kot dopolnilo pri vsaki bolezni.

Tako piše avstrijski list. Prav bi bilo, da ne zaostajamo za našimi sosedi in da tudi mi pristopimo k organiziranemu zbiranju matičjega mlečka oziroma cvetnega prahu.

Oton Mikulič

Odevanje panjev. Bral sem nekje, da panjev ne smemo prej odeti, dokler ne pritisne mraz. Precej čebelarjev se ravna po tem pravilu, saj mi je že marsikateri znal povedati, da prezgodnje odevanje ni dobro. Na vprašanje, zakaj ni dobro, pa sem navadno dobil zelo nepričljive odgovore.

Tovariši čebelarji, jaz bi se upal trditi, da je v zgoraj navedenih stavkih kaj malo logike. Primerjajmo, prosim, vse to z življenjem nas samih, pa bomo takoj vedeli, kaj je prav. Če ima n. pr. hiša, v kateri stanujemo, tanke stene, (baraka) ali pa dobro in debelo zidovje, sem prepričan, da bi mi vsakdo takoj pravilno odgovoril, ako bi ga vprašal, v kateri od navedenih zgradb bi bilo boljje stanovati. In če ta odgovor napišem, se bo glasil: V dobri zgradbi z debelim zidovjem bo pozimi toplo, poleti pa hladno. V slabi zgradbi s tankimi stenami bo poleti vroče, pozimi pa hladno. Ali ni odeti panj zgradba z debelimi zidovi? Zakaj naj bi to, kar je za ljudi dobro, bilo za čebele slabo? In če primerjam še naprej: hiše zračimo z odpiranjem oken, pri panjih pa z odpiranjem in pripiranjem žrela, kakor nam pač narekujejo vremenske prilike. Če ima čebelar, ki ne prevaža na pašo, tudi poleti odete panje, mu to prav gotovo ne bo v škodo, v pozni jeseni pa vse-kakor v korist. Sicer trdijo nekateri, da lahko tedaj toplota zapelje matico k nadaljnjemu zaleganju, mislim pa, da v odetem panju ni take toplote. Na drugi strani pa tudi čebele, ki zelo dobro po-

znajo koledar in podnebje kraja, tedaj ne nagibljejo več k temu, da bi pri pravile celice za novo zalego.

S tem v zvezi je važno tudi žrelo panja. Pri novih AZ-panjih, ki jih prodaja podjetje Medeks, so žrela od 10 do 12 cm široka. Jaz sem pri vseh svojih panjih razširil žrela na 15 cm. S posebnimi zapirali mi potem ni težko večati ali manjšati odprtine pri žrelih, da pomagam čebelarjem pri zračenju, kakor pač to zahteva vreme. Nekateri vedo nadalje povedati, da porabijo družine, ki so preveč odede, mnogo hrane. Res pa je ravno nasprotno. Moje družine, ki jih vedno zgodaj zapažim, porabijo vsako leto manj hrane kakor družine drugih čebelarjev, ki odevanju ne posvečajo posebne pozornosti. Spomladi pa so mnogo bolj razvite kot njihove, čeprav jim pustim čez zimo manj hrane kot oni.

M. D.

O čebelji zalegi kot delikatesi pišeta dva poročevalca v Bee Worldu. Medvedom je čebelja zalega prava poslastica. Tudi pračlovek se je hranil s njo, prav tako jo uživa primitivni človek še dandanes. Na Japonskem ponujajo praženo čebeljo zalego. Baj je prav tako slastna kakor orehova jedra, zrna sončičnega semena ali hrustavo pečen riž. Je zelo redilna, ima mnogo beljakovin in vitamin A. Tudi vitamina D vsebuje precej, več kakor ga ima kurje jajce. Poročevalca sta izračunala, da v severnih pokrajinah Kanade vsako leto propade 130 ton čebelje zalege. Znano je namreč, da tam zaradi velikega mraza ne prezimujejo čebeljih družin, ampak si vsako pomlad dobavljajo nove z juga. Če plačujejo za unčo (28,34 g) 1,10 dolarja, predstavlja to vrednost 4 milijonov dolarjev; to je toliko, kolikor je vredna celotna letina. Poročevalca sta mnenja, da pri tolikem pomanjkanju živil na svetu ne bi smeli ravnati tako potratno s hranilnimi vrednotami, in hočeta Kanadčanom za vsako ceno vzbuditi skomine po čebelji zalegi. Saj so tudi ljudje, ki jedo pražene kobilice, ali odjedajo rjavim hroščem glave. Dober tek!

S. R.

Pospeševanje čebelarstva. Imamo čebelarstva, ki se v zadnjih 50 letih skoraj niso v ničemer spremenila, pa tudi obširna naseljena področja so, kjer če-

bel sploh ni. To so gorati kraji, odročne grape in soteske, često daleč od mest in vasi.

Čebelariskim odsekom pri KZ se vsiljuje tukaj obilo dela. Pri teh odročnih in samim sebi prepuščenih čebelarjih, ki največkrat niso nikjer včlanjeni, bi našli mnogo dobre volje, toda malo strokovnega znanja. Tu bi se dalo s primerno propagando za obisk čebelariskih predavanj in tečajev, za naročitev in branje Slovenskega čebelarja marsikaj storiti. Prav tem čebelarstvu, ki so tu nujno potrebna za opravevanje sadnega drevja, bo treba odslej nuditi vsestransko pomoč. Tam, kjer čebel sploh ni, pa bi se bilo treba ravnati po pravilu: najprej znanje, potem šele panje.

Tudi KZ danes ne morejo razmetavati denarja, toda, če se nekdo, ki je v tem več, stvari pravilno loti, je še vedno mogoče doseči gmočno podporo, pa ne samo pri KZ, temveč tudi pri ObLO, odsekih za kmetijstvo. Ker čebelarji v odročnih krajih tega večinoma ne znajo, se tu odpira čebelariskim odsekom in odbornikom društev široko polje koristnega udejstvovanja za pospeševanje čebelarstva.

Zunko

Zakaj ob poznem jesenskem pitanju čebele včasih padajo? Neki čebelar je v prvi polovici septembra pital svoje čebele. Tretji dan po začetku pitanja so mu začele trumoma padati: pred čebelnjakom na tleh jih je bilo vse črno. Ker si sam ni znal pomagati, je poklical starega izkušenega čebelarja iz sosesčine in ga prosil, naj mu razloži nesrečo. Ta je najprej pomislil na rop. Ko pa je družine pregledal, je videl, da so od devetih satov čebele zasedale le tri. Klaj je našel v vseh satih, a ni bila pokrita. V razgovoru je sosed izvedel, da se čebelar po končani poletni paši ni prav nič zmenil za čebele in jim v brezpašni dobi ni dodal niti grama hrane. Zato v panjih ni bilo zalege in mladih čebel, ampak so bile tam same stare, že oslabele, ki so sedaj zaradi naporega dela med predelovanjem hrane silno trpele in naposled omagale.

Kaj naj čebelar počne s takimi čebelarji? Združevanje bi bilo jalovo, pa tudi dodajanje suhih čebel zaradi poznega časa ne bi mnogo zaleгло. Najbolje je žveplo, da se ne mučijo ne čebele ne zanikrni čebelar.

Po »Die Bienen« S. R.

ČLANSKA IZKAZNICA

Najbrž majete z glavo nad zgornjim naslovom, češ o čebelarjih izkaznicah pa res ni kaj pisati. In vendar bi se rad dotaknil vsaj z nekaj besedami tega vprašanja, zlasti zaradi tega, ker je bil na zadnjem občnem zboru Zveze sprejet sklep, da bomo dali tiskati nove obrazce za članske izkaznice.

Naj kar takoj povem, da jaz take izkaznice nimam, ker ne vem, kaj naj bi z njo počel in čemu naj bi mi rabila. Menda je potrebna le še članom tistih društev, ki imajo svoje poslovalnice, da se z njo izkažejo, kadar kupujejo čebelarjeve potrebščine, če prodajalcu niso osebno poznani. Med obema vojnama je bilo drugače. Tedaj je bila članska izkaznica potrebna vsakemu članu, ker mu je ljubljanska čebelarna nudila, ko mu je njo izkazal, pri nakupu čebelarjeve potrebščine razne ugodnosti. Te potrebščine lahko kupi danes pri Medeksu vsakdo, če je čebelar ali ne, samo da ima denar. Tudi sladkor za zimsko krmljenje čebel je lahko dobiti. Pri nas dobi pri »Preskrbi« po grosistični ceni, kdor hoče in kolikor hoče. Sladkorja je na tržišču dovolj in tudi njegova cena ni tako nizka, da bi se bilo bati neekonomičnega izkoriščanja. Zato se mi zdi nerazumljivo, zakaj so v pretekli jeseni v nekaterih krajih zahtevala trgovska podjetja od čebelarjev, ko so kupovali sladkor za čebele, članske sezname, potrdila društev itd. Predsednik društva Krško je na nekem sestanku poročal, da je v njegovem kraju tržna inšpekcija sploh prepovedala prodajati čebelarjem sladkor po grosistični ceni. Preostalo jim ni nič drugega, kakor da so ga nabavili v Brežicah, kar je zaradi stroškov prevoza zvišalo njegovo ceno. Vse to kaže, kako malo razumevanja je ponekod za naše potrebe.

Danes čebelarji mnogo prevažajo. Zelenica jim nudi pri tem celo nekaj ugodnosti ne glede na to, ali so člani čebelarjeve organizacije ali ne. Tudi pri iskanju pasišč ni nobenih težav. Še na nobenem pasišču me niso vprašali, ali sem kje včlanjen. Če bi imeli v Beo-

gradu močan in avtoritativen Savez, bi bilo seveda drugače. Ta bi lahko odredil za vso državo, da smejo prevažati izključno le člani čebelarjskih organizacij. O, kako važna bi bila potem članska izkaznica, pa tudi društva in družine bi imele pri dodeljevanju pasišč večjo besedo. Prevaževalca, ki bi članske izkaznice ne imel, bi lahko kratkomalo zavrnili, če pa bi prišlo med organiziranimi prevaževalci do sporov, bi se morali ti podrediti disciplinskemu sodišču, ki bi pri Zvezi urejalo razmere na pasiščih. Najhujša kazen bi bila izključitev iz organizacije in neposredna posledica tega prepoved prevažanja.

Morda bi lahko našli še kaj, kar bi podprlo veljavnost članske izkaznice. Čim večjo veljavo bi članska izkaznica imela, tem bolj bi se čebelarji brigali, da bi pravočasno poravnali članarino. Potem bi bilo tudi lažje pridobivati člane. Če danes kakemu čebelarju prigovarjaš, naj stopi v društvo, te čisto takole zavrne: »Le čemu naj bom član društva, ko pa nimam od tega nobene koristi.« Pri takem čebelarju sklicavanje na stanovsko zavednost prav nič ne pomaga. Do strokovnega lista, ki ga dobiva za plačano članarino, in do člankov v njem mu ni mnogo, ker misli, da mu je izobrazba nepotrebna in da je za čebelarjenje dovolj, če ima čebele.

Na severni meji dolenjskega vinorodnega gričevja leži kraj Gabrovka (poprej Sv. Križ). Tam je najmanj 15 do 20 čebelarjev, ki so pred reorganizacijo Zveze imeli svojo družino. V zadnjih letih smo v Gabrovki že večkrat sklicali čebelarjeve sestanke, imeli predavanja in agitirali za pristop v članstvo. Celo nekaj knjig Sodobnega čebelarstva so kupili, toda, ko je bilo treba plačati članarino, se je zataknilo. Do danes še nismo uspeli, da bi jih pridobili, ker pač ne potrebujejo čebelarjskih članskih izkaznic.

Pri nas s številom članstva nismo zadovoljni, saj imamo nad polovico čebelarjev, ki jim ni prav nič ne za naše društvo ne za naša prizadevanja. Prepričan sem, da je marsikod prav tako, čeprav so čebelarjeve organizacije vse

storile, kar je bilo v njihovi moči. Moj članek ima namen zboljšati sedanje stanje. Če pa kdo pozna uspešnejše prijeme za pridobivanje članstva, naj se usede in napiše, kako si jih zamišlja. Urednik bo take prispevke rad objavljaj, saj je konstruktivna kritika vedno koristna.

Zdi se mi, da bo treba v bližnji bodočnosti v naši organizaciji marsikaj spremeniti, s čimer bi članski izkazniki pripomogli do tiste veljave, ki ji po njenem značaju gre. O tem naj bi poklicani nekoliko razmišljali. Sicer smo v zadnjih dvajsetih letih doživeli organizirani čebelarji prenekatero brco, vendar nismo nikoli klonili. Najbrž se ne bom prav nič zaletel, če trdim, da bo glede na nenehni razvoj našega splošnega gospodarstva v čebelarstvu še prišlo do večjih ali manjših sprememb. Upajmo, da nam te ne bodo spet v škodo, ampak le v korist.

I. Žunko

IZ PTUJA

Lansko leto je bilo naravnost usodno za čebelarje ptujskega okoliša. Zaradi mraza ni bilo spomladi nobene paše in zato je razumljivo, da se čebele družine niso mogle tako razviti, kot bi bilo treba. Odpovedala pa je tudi poletna paša in nazadnje še ajda. Treba je bilo misliti na krmilni sladkor, a od kod dobiti denar. Mnogi čebelarji so sklenili, da bodo sploh prenehali čebelariti, in bi to tudi storili, če bi jim ne priskočili na pomoč kmetijska zadruga in posojilnica. S krediti, ki so jih tam dobili, so rešili svoje družine.

Čebele sedaj normalno prezimujejo. Sicer se že dalje časa niso spreletele, a upamo, da jim to ne bo škodovalo, ker se hranijo skoraj izključno s sladkorjem, s katerim smo jih jeseni napitali.

Sedaj pozimi nimamo s čebelami nobenega opravka in je zato dovolj časa za izobraževanje članstva. Društvo bo priredilo 19. februarja predavanje s filmom. Predaval bo profesor Senegačnik iz Ljubljane, in sicer ob 9. uri dopoldne v Ptuj, ob 14. uri popoldne pa na šoli v Gorišnici. Občni zbor društva bomo imeli 26. februarja ob 9. uri v prostorih gasilskega društva.

Društvo se polagoma izmotava iz težav, v katere je zašlo pred leti zaradi dvosmerne politike v čebelarški organi-

zaciji. Spori so prenehali in število članstva se večja. V Podvinci so čebelarji, ki so bili prej včlanjeni v ptujski družini, ustanovili samostojno družino. Na ustanovitev družine se pripravljajo tudi čebelarji iz Vida pri Ptuj. V naše vrste prihaja torej novo življenje, ki bo gotovo mnogo pripomoglo k napredku v čebelarstvu. Le, da bi nas bodoča letina ne pustila spet tako na cedilu, kot nas je lani.

DELO V LJUBLJANSKI ČEBELARSKI DRUŽINI

se nadaljuje z nezmanjšanim poletom. Po seriji zelo uspešnih predavanj naših odličnih predavateljev prof. Edija Senegačnika in Lojzeta Babnika smo zaključili koledarsko leto z dostojno proslavo »Mednarodnega čebelarskega dneva«. Leta 1961 smo pričeli z občnim zborom, ki je bil 15. januarja. O njegovem poteku bomo poročali prihodnjič. Sedaj nadaljujemo z vrsto predavanj, da tako izpolnimo obljubo, ki smo jo dali svojim članom. 19. januarja bo predaval ing. Jože Rihar o gozdnem medenju, 24. januarja pa bo imela družina debatni večer, na katerem bomo v prostem razgovoru še enkrat premleli vso snov z dosedanjih predavanj. Tako nam bo obdelano gradivo ostalo v boljšem spominu. Za tem nam bo 9. februarja predaval urednik našega lista tovariš Vlado Rojec o najnovejših dognanjih iz življenja čebel, 16. februarja pa dr. Jurij Senegačnik o vosku in njegovih posebnostih. Sledili bosta še predavanji dr. Snojeve in Vlada Martelanca, s čimer bi bili izčrpani vsi termini do 2. marca. V marcu bomo na čebelarskih pomenkih utrdili predelano snov, v aprilu pa prešli k praktičnim čebelarskim opravilom. V načrtu imamo tudi čebelarski izlet z avtobusom. Kam se bomo peljali in kaj si bomo ogledali, se bomo pogovorili na enem izmed prihodnjih sestankov. Vsekakor bo poučen za vse čebelarje.

Kakor je iz zgornjega razvidno, je program našega dela zelo obširen. Šajamo se redno vsak četrtek ob 19. uri v prostorih klasične gimnazije. Vabimo člane, da se vseh četrtkovih večerov naše družine kakor doslej redno udeležujejo ter na njih aktivno sodelujejo sebi v korist in v zadovoljstvo družinskega odbora.

Feri

POROČILO ZA DECEMBER

Tudi december je bil vlažen in oblačen. Deževnih dni je bilo od 5. (Prosenjakovci-Murska Sobota) do 19. (Ljubljana). Sneg je ležal od 3. (Pušča-Bistra) do 19. dni (Dražgoše-Škofja Loka). Najnižjo temperaturo (-11°C) je zaznamovala opazovalnica Lovrenc na Dravskem polju (26. XII.), najvišjo (15°C) pa Cezanjevci-Ljutomer (6. XII.) in Prosenjakovci-Murska Sobota (5. XII. in 10. XII.).

Šest opazovalnic ni imelo izletnih dni, ostale pa od 1 do 7 dni, in to predvsem v prvi dekadi, ki je bila najtoplejša. Dva opazovalca pišeta, da so posamezne čebele prinašale celo obnožino. Družine so porabile malo hrane in prezimujejo normalno.

V primerjavi z lanskim letom je bila povprečna poraba hrane za kakih 20 dkg višja. Najvišja je bila v Pušči-Bistri, dasi niso čebele niti en dan v mesecu izletavale. Najbolj enakomerna in najnižja je bila v Bregu-Trziču. Razlika v porabi med tema skrajnima dvema postajama je 1,20 kg. Tudi lani se je Breg-Trzič glede tega najboljše odrezal.

Nekateri čebelarji so opazili pri žrelih vlago, vendar upajo, da to ne bo imelo kakih slabih posledic.

Kraj opazovalnice	Donos ali poraba v			Skupno pridobil ali porabil dkg	Srednja mesečna toplina °C	Dnevi			Sončni sij v urah
	I.	II.	III.			izletni	deževni	s snežno odejo	
	mesečni tretjini dkg								
Breg—Tržič	— 10	— 10	— 10	— 30	1,5	0	13	12	98
Dražgoše—Šk. Loka	— 10	— 20	— 30	— 60	0,0	0	11	19	47
Zerovnica—Postojna	— 20	— 40	— 20	— 80	—	1	12	6	31
Rogatec	— 20	— 10	— 10	— 40	1,3	1	8	5	31
Lovrenc na Poh.	— 20	— 15	— 10	— 45	1,8	3	8	8	41
Selnica ob Dravi	— 18	— 9	— 8	— 35	2,8	2	6	4	55
Lovrenc na Drav. p.	— 35	— 20	— 10	— 65	0,7	0	12	10	77
Cezanjevci—Ljutomer	— 40	— 20	— 20	— 80	3,5	0	10	5	45
Bučkovci—Videm	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ob Ščavnici	— 40	— 10	— 30	— 80	3,6	7	7	9	57
Prosenjakovci—M. Sobota	— 40	— 20	— 30	— 90	3,5	7	5	7	64
Lendava	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Podtabor—Struge	—	—	—	—	—	—	16	7	20
Svibnik—Črnomelj	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Pušča—Bistra	— 40	— 50	— 60	— 150	3,1	0	3	4	30
Ljubljana	—	—	—	—	2,8	—	19	5	17
Povpreček	—	—	—	— 68,6	—	—	—	—	—

XVIII. MEDNARODNI ČEBELARSKI KONGRES

bo od 25. do 30. septembra 1961 v Madridu. Njegovo organizacijo je prevzel narodni sindikat za živinorejo, združenje, h kateremu pripada večji del španskih čebelarjev. Na tem kongresu bodo čebelarji lahko prišli v osebni stik s čebelarskimi strokovnjaki, ki uživajo svetovni sloves, na drugi strani pa se bodo seznanili z značilnostmi španskega čebelarstva, ki je v zadnjih letih tako napredovalo kot v malokateri drugi državi. Razen tega se jim bo nudila edinstvena priložnost, da si ogledajo lepote in narodnostne posebnosti Španije.

Organizacijski odbor XVIII. mednarodnega čebelarskega kongresa vabi čebelarje z vsega sveta, da na tej važni prireditvi sodelujejo po svojih tehničnih in praktičnih sposobnostih. Preko vseh meja in kljub različnosti jezikov nas družijo naše čebele. Organizacijski odbor pozdravlja vse, ki hočejo kaj prispevati v njih prid in zboljšati načine čebelarjenja.

Poročila smejo obsegati kvečjemu 600 besed (20 minut), splošna predavanja pa smejo trajati največ 1 uro. Poročati in predavati morajo na kongresu avtorji sami. Kratke posnetke poročil in predavanj (kakih 200 besedi) morajo predložiti organizacijskemu odboru najkasneje do 31. maja 1961. Da bo ta lahko pravočasno sestavil delovni načrt, morajo referenti poslati odboru naslove svojih razprav do 31. marca. Uradni jeziki na kongresu so angleščina, francoščina, nemščina in španščina.

Vsak udeleženec kongresa mora plačati kongresno takso v višini 1200 pezeta, oseba spremljevalka pa 800 pezeta.

Sedež organizacijskega odbora je začasno v prostorih združenja »Sindicato Nacional de Ganadería, calle de las Huertas, nº. 26. Madrid 14.« med kongresom pa bo posloval v »Casa Sindical, Paseo del Prado, nº. 18—20. Madride.

ZA TISKOVNI SKLAD

Slovenskega čebelarja so darovali: Bolnišnica TBC Ormož in čebelarska družina Vel. Nedelja skupaj 1200 din, Jože Mažgon iz Ljubljane 500 din, Mirko Grad iz Dragomelj 350 din in Jože Habič iz Dobrunj 200 din. Zveza čebelarskih društev se vsem darovalcem za njih na-

klonjenost najlepše zahvaljuje, drugim društvom, družinam in članom pa priporoča, da jih posnemajo.

PRODAM

stiskalnico za satnice (Ritschejeva). Cena po dogovoru. — Janez Pust, Trbovlje, Fakinov trg 38.

PRODAM

prenosljiv čebelnjak (primeren tudi kot Weekend-hišica) za 21 AŽ-panjev z dvema prostoroma. Nadalje 21 naseljenih in praznih AŽ-panjev ter razne čebelarske potrebščine. Naslov v upravi Slovenskega čebelarja.

NA ZALOGI

ima Zveza več načrtov zlozljivih in stalnih čebelnjakov, kakor tudi načrte za AŽ-panje. Čebelarji jih lahko dobe po zmerni ceni pri tajništvu Zveze, Ljubljana, Miklošičeva 30

DARILO

Namesto venca na grob pokojnega Antona Strgarja, zvestega pomočnika zasluznega velečebelarja Jana Strgarja iz Bitenj, je Čebelarska družina Bohinjska Bistrica darovala 1000 din v sklad za I. Jugoslovanski čebelarski muzej v Radovljici.

Za plemenit prispevek se toplo zahvaljuje uprava muzeja.

POPRAVEK

V Zorovem članku »Stare in nove ugotovitve o delitvi dela v čebelji družini« popravi:

II. nadaljevanje, števil. 11, stran 251, slika: levo zgoraj mora biti namesto starost čebel **starost čebele**,

stran 254, tabela, drugi stolpec: namesto starost čebel v dnevih mora biti **starost čebele v dnevih**.

III. nadaljevanje, števil. 12, stran 277, 3. odstavek, 4 vrsta: namesto ...okrog 10 % manj kot prejšnje leto, mora biti ...**okrog 10 %, kot prejšnje leto**.

stran 280, tretji odstavek, prvi stavek se mora glasiti: **Seveda je tako urejeno, da opravijo delo čistilke in čebele, ki izločajo vosek, o pravem času**.